

THOMAE DE VIO
CAIETANI CARDINALIS
SANCTI XYSTI, IN LIBRVM

erant... nahan, idē
menda censuit. *Verba Nechem'ia.* Principium libri testatur q̄
iuxta verbum tuum non Hezdras sed ipse Nehemias fuit auctor
plurimarum est, & n. us libelli: quod etiam saepe ex sermone
neque duorum, vbi Nechem'ia in prima persona inferius confir-
Iuxta Hebræum h' ar. filij Helchia. Corruptum est vocabu-
re ista. Ratio reddit: legendum esset. filij Chachal'ia. Nec ali-
multitudinē eorū istius Nechem'ia: vt ipse tamen inferius
cipes nostri in Solymita fuit pincernāq; regis Persarum & ma-
stru duxerā in eo. & factum est. Legendum esset. & fuit. inter-
gans siquidem infinites vertit Hebraicū & fuit in & factum
est. Præmissio autem titulo libri dicendo verba Nechem'ia filij
Chachal'ia, subsequitur statim narratio dicens, & fuit. in
mense Chisleu. hoc est mense vt aiunt nono seu decimo secun-
dum ordinem mensium anni, inchoantis à sole in ariete. an-
no vigesimo. proculdubio illius Persarum regis, cuius anno se-
ptimo ascenderat Hezdras: qui rex vt diximus fuit Xerxes
ille nominatissimus. & ego eram in Susis castro. Iuxta hebræum
habetur. in Susan palatio. Descripto tēpore, narratur locus: &
Susan nomē ciuitatis fuisse, liber Ester testatur. Describitur
itaque quod ipse erat in ciuitate Susan (quæ erat ciuitas reg-
gia) & q̄ habitabat in palatio regis, vtpote domesticus regis.
Et venit ad me Chanani. Superfluit ad me. non scribitur quod
ad ipsum venerint, sed dūtaxat quod venerunt. Addit autem
Iosephus quod casu istos qui venerant ex Iudæa reperit col-
loquentes inter se hebraicē. vnus de fratribus meis. hoc est He-
bræis. ipse & viri de Iehuda. Terminus à quo venit iste Cha-
nani cum quibusdam aliis, describitur. & interrogavi eos de Ier-
huda in euasione qui remanserant de captiuitate & de Ierusalem.
videns enim nouos aduenas hebraicē loquentes, postquā in-
terrogasset vnde venerant, interrogauit eos de Iudæis qui
euaserant ex captiuitate & de Ierusalem. Et dixerunt mihi:
residui qui remanserūt de captiuitate, ibi in provincia sunt in affli-
ctione magna. Parui refert quod hebraicē habetur, in malo ma-

gno

gno & in opprobrio. nā de malo pœnæ est sermo. & murus Ier-
usalem salam dissipatus est, & porta eius combusta sunt igni. Ordinate
respondent, primo de populo deinde de ciuitate Ierusalem:
quod videlicet perseuerant duo: videlicet murus dissipatus
& porta combusta, prout Chaldæi dereliquerant.

Cumq; audissem verba ista, sedi & fleui & luxi diebus multis.
Superfluit multis. infra tres menses medios vsque ad gratiā
regis crebro fletu ac luctu orauit. Et ratio tantæ tristitiæ fuit,
quia à primo C'ryi anno vsque ad tempus illud fluxerant ani-
ni plusquam sexuaginta: & miserum valde apparebat quod
tanto temporis spatio libertate donati Iudæi non instauraf-
sent muros & portas Ierusalem: & ierunani & orani corā Deo
cæli. Et dixi: quæso domine Deus cæli, foris, magne & terribilis, con-
stodiens pactum & misericordiam. Legendum est. & gratiam. vñ
saepe dictum est. dixi. cœntibus te & custodientibus mandata tua.
Sit quæso auris tua attendens & oculi tui aperti ad audiendum ora-
tionem serui tui. qua oro coram te hodie, die & nocte pro filiis Israel
serui tui & cōsueo pro peccatis filiorum Israel quibus peccauimus
tibi, & ego & domus patris mei peccauimus. Vanitate seducti su-
mus. Iuxta hebræum habetur. Destruendo destruximus tibi. hoc
est quæ tua sunt: verè nanq; destruxerant peccando quæ Dei
erāt. & non custodiimus præcepta & statuta & iudicia quæ præ-
cepisti Moysi seruo tuo. Memento quæso verbi quod mandasti Moysi
seruo tuo, dicendo. Deuter. 30. vos præuaricabimini, ego dispergam
vos in populos. Et reuertemini ad me, & custodietis præcepta mea
& facietis ea: si abducti fueritis in extremum cæli, inde congregabo
vos, & reducam vos ad locum quem elegi vt habitare facerem nomē
meum ibi. Sententia est clara. Et ipsi serui tui & populus tuus:
quem redemisti in fortitudine tua magna & in manu tua valida.
Sub promissione diuina subsumit quod Hebræi reliqui sunt
serui & populus Dei. Obsecro domine sit quæso auris tua attendens
ad orationem serui tui & ad orationem seruorum tuorum volentium
timere nomen tuum, & dirige seruum tuum hodie. Iuxta hebræum
habetur. & fac prosserare obsecro seruum tuum hodie, prosperum
enim successum petitionis intentæ petit. & da ei misericordiā.
Hebraica distinctio nec gratiam nec misericordiam propriè si-
gnificat, sed potius commiserationē. petitio enim quam pro-
sperari petit coram rege Persarum, commiserationis regis in-
nitebatur: & propterea subiungit. ante virum hunc. Xerxes
videlicet Persarum regem: ad hoc enim explanandum sub-
LII iungit

ungit officium suum. & ego eram pincerna regis.

CAPVT II.

Fuit autem in mense Nisan anno vigesimo Artaxerxis regis. Hinc apparet quod tres menses fluxerunt à notitia quam habuit Nehemias de Ierusalem vsq; ad tempus obtentæ gratiæ à rege Persarum quod nunc narratur. nam Nisan nomen est mensis primi in ordine mensium anni, cum luna scilicet primo opponitur soli in ariete: eodem enim anno regni Xerxis hæc gesta fuisse, manifestatur ex eo quod eodem anno vigesimo hæc gesta scribuntur. & vinum erat ante eum: leuauitque vinum & dedit regi, & eram quasi languidus. Iuxta Hebræum habetur. & non fui malus coram eo. Quod dupliciter intelligi potest. vel de malo ægritudinis: & sic est sensus & non apparui æger in oculis regis. vel de malo tristitiæ: & sic est sensus & non fui solitus apparere tristis coram rege. vterque enim sensus quadrat subiunctis.

Dixitque mihi rex:quare vultus tuus tristis est, cum te ægrotum non videam? non est hoc frustra, sed malum nescio quid in corde tuo est. Iuxta Hebræum habetur. non hoc nisi malum cordis. Concludit rex tristitiam vultus apparentem, ex cordis non corporis ægritudine natam esse. & timui valde ac nimis, iuxta Hebræum habetur. & timui multum valde. Magnus timor causatus est ex dubio tum mali animi regis interrogantis secreta cordis, tum ex dubio alicuius mali euentus: puta expulsionis ab officio. Et dixi regi, rex in æternum viue: cur non esset tristis vultus meus, cum ciuitas domus sepulchrorum patrum meorum deserta sit & porta eius consumpta sint igni? Hinc habetur quod Nehemias fuit Ierosolymitanus. Et ait mihi rex, pro qua re postulas? Manifestatur hinc benignus erga Nehemiam regis animus, offerendo illi petenti fiducia. & orauit ad Deum caeli. Animæ quior redditus, mentem supplicem inter loquendum leuauit ad deum. Et dixi ad regem: si videtur regi bonum & si placet seruis tuis coram te, mitte me in Iehudam ad ciuitatem sepulchrorum patrum meorum & adificabo eam. Dixitque mihi rex & regina que sedebat. Iuxta Hebræum habetur. & regina sedens iuxta eum, vsque ad quod tempus erit iter tuum & quando reuertetur? Descriptio reginæ sedentis iuxta regem interposita non frustra est, sed ad significandum quod regina cooperata est ad interrogationem subiunctam: puta quod suggessit regi vt interrogaret tempus redditus. Et hinc simul insinuat Nehemiam dilectum fuisse non

non solum à rege, sed etiam à regina. nec propterea sequitur hanc fuisse Ester: quoniam vt Iosephus tradit, Ester non fuit vxor Xerxis, sed filii eius: vt in libro Ester explanabitur. & placuit coram rege & misit me, & constituit ei tempus. sed non explicatur temporis quantitas in litera, quanuis explicata fuerit regi. Et dixi regi: si regi videtur bonum, dætur mihi epistola ad duces trans flumen. vt deducant me donec veniam in Iehudam. Et epistola ad Asaph custodem saltus regis: Quanuis hebraicè habeatur, custodem pomarum quod regi. sensus tamen rectè redditus est: nam ligna ex saltu cæduntur pro ædificiis. vt det mihi ligna vt regere possim portas templi, turres domus & muros ciuitatis & domum quam ingressus fuero. Iuxta Hebræum habetur. ad contignandum portas palatii: domus & muro ciuitatis, & domus quæ ingrediatur. Petit ligna ad contignationes faciendas portarum triplicis generis: videlicet portarum palatii apud domum Dei, & portarum in muro ciuitatis Ierusalem, & portarum domus propriæ. Et quia ligna petit ad contignandum huiusmodi portas, insinuat quod mos erat efficere super huiusmodi portas contignationes, vt essent propugnacula supra portas. & dedit mihi rex, iuxta manum Dei mei bonam super me.

Veni: ad duces trans flumen, & dedit eis epistolas regis: miserat autem rex mecum principes exercitus & equites: Hinc apparet quod Nehemias erat magnus coram rege Persarum: quod etiam subiuncta tristitia aduersariorum, testatur.

Et audierunt Sanballat Choronites & Tobit a seruis Hammonites: & displicuit eis displicentia magna quod venisset homo ad querendum bonum filiis Israel. Et veni in Ierusalem: & fui ibi tribus diebus. Et surrexi nocte ego & viri pauci mecum, & non indicari cuiquam quid dominus. Iuxta Hebræum habetur. quid Elohe meus dedisset in cor meum ad faciendum in Ierusalem: & iumentum non erat mecum nisi iumentum super quod equitabam. Et egressus sum per portam vallis nocte & ad faciem fontis draconis & ad portam stercoreis: & consideravi muros Ierusalem qui erant diruti, & portas eius consumptas igni. Et transiui ad portam fontis & ad aqueductum regis: & non erat locus iumento ad transcundum sub eo. Et ascendi per torrentem nocte, & consideravi murum: reuersusque sum & veni ad portam vallis, & redi. dicit enim Deum inspirasse eum vt restitueret muros Ierusalem: & hoc non adhuc indicasse aliis, sed prius iuisse nocturno tempore ad considerandum locum muri & quantitatem ruinæ.

Magistratus autem nesciebant quo iuissem & quid ego facerem: Te-
hud. a. i. q. & sacerdotibus & optimatibus & magistratibus & reli-
quis faciebantibus opus, vsq; ad id loci non indicaueram. Et dixi eis: vos
videtis malū in quo sumus, quia Ierusalem deserta est & porta eius
combusta sunt igni, venite & aedificemus murum Ierusalem & non
simus vltra opprobrium. Et indicavi eis manum Dei mei quod esset
bona super me, & etiam verba regis qua dixit mihi: dixeruntq; sur-
gamus & aedificemus, & confortata sunt manus eorum in bono.

Audierūt autem Sanballat Choronites & Tobia seruus Ham-
monites & Gesem Harbites, & subannauerunt nos & despexerunt
nos: & dixerunt, quia est haec res quam vos facitis: nunquid cōtra re-
gem vos rebellatis? Nō esse suspicionis verba, sed irrisionis, pre-
cedens narratio testatur. tam vilia existimabant Iudæorum
studia ad restaurandos muros vt irrisorie dicerēt num rebel-
lare quæritis? Et reddidi eis verbum & dixi ad eos: deus caeli ipse
nos iuuat, iuxta Hebræum habetur, prosperabit nos. Directe op-
ponit irrisioni diuinæ opis prosperitatem. & nos serui eius su-
mus, surgamus & aedificemus. Iuxta hebræum habetur. & nos
serui eius surgemus & aedificabimus. Et effectū diuinæ opis cum
fiducia describit futurum, vobis autem. Hinc in dnuatur qd isti
Samaritani volebāt admitti in participes ciuitatis Ierusalem
& aedificij murorū eius: propterea enim excluduntur à Ne-
hemia, nō est pars. Quia non estis pars Istraelitici populi, ideo
nō iure partis pertinetis ad Ierusalem. & iustitia. Quia à re-
gibus non fuistis missi ad habitandū in Ierusalem, sed in Sa-
maria, ideo nec iustitia decreti regij est pro vobis ad Ierusa-
lem. & memoria in Ierusalem. Ad differentiā Iebusæorū (quo-
rum memoria erat in Ierusalem, quia eorum fuerat ciuitas)
dicitur quod nec memoriam habet Samaritani in Ierusalem.

CAPVT III.

ET surrexit Eliaſib sacerdos magnus & fratres eius sa-
cerdotes, & aedificauerunt portam regis. Iuxta hebræū
habetur, portam onium. Sed in his nominibus pro-
priis portarum, & locorum non est hodie immo-
randum, eo quod ignota sunt, ipsi sanctificauerunt eam. hoc est
mundauerunt à tūnis. & statuerunt valuas eius: & vsque ad
turrim centum cubitorum. Iuxta hebræum habetur. & vsque ad
turrim Meah sanctificauerunt eam. Nomen proprium est, vsq; ad
turrim Chanan'el. Et iuxta eum aedificauerunt viri Iericho: & iux-
ta eum aedificauit Zachur filius Imri.

Portam

Portā autem piscium aedificauerunt filij Senae: ipsi texerunt eā.
Hebraicē habetur, contignauerunt eam, faciendo super eā pro-
pugnaculum. & statuerunt valuas eius, & seras ac veltēs eius. Et
iuxta eos aedificauit Meremoth filius Uriae filij Haccox, & iuxta
eos aedificauit Mesullam filius Berech'ia filij Mesexab'el: & iuxta
eos aedificauit Zadoc filius Bahane, Et iuxta eos aedificauerūt The-
cohitæ: optimates autem eorum non supposuerunt colla sua in opere
domini sui. Arguuntur fortiores inter Thecohitas quod re-
nuerint subiicere se aedificationi murorum Ierusalem. & ratio
reprehensionis insinuat ex eo quod aedificatio murorū
Ierusalem erat seruitus Dei: nam iuxta Hebræum legitur, nō
adduxerunt collum suum in seruitute domini eorum, ita quod non
hominibus sed Deo subtrahebant obsequium.

Et portam veterem aedificauerūt Ioſadab filius Paseach & Me-
sullam filius Besod' iei: ipsi contignauerunt eam & statuerunt valuas
eius, & seras ac veltēs eius. Et iuxta eos aedificauit Melat'ia Ghib-
bonites & Iadon Meronothites, viri de Ghibbon & Mizpa: pro du-
ce qui erat in regione trans flumen. Iuxta Hebræum habetur, in
sede ducis trans flumen. Ignotum est quis fuerit dux iste trans
Euphratem. Quod autem dicitur in sede, sumptus ex folio
ducis pro illo aedificio habitos significat. deuotus enim dux
principatum habens trans Euphratem euntibus à Ierusalem,
misit sumptus pro certa parte muri aedificanda: & forte illa
portio appellatur sedes ducis trās flumen, constructo ibidem
palatio ipsius ducis. Nec est irrationabile quod dux iste fue-
rit Daniel propheta, aut filius eius: nam (vt Iosephus refert)
fuit magnus princeps in regno Medorum, nec est remotum
quod cum ipse non posset venire in Ierusalem, voluerit habe-
re ibidem sedem, vt vel sic tanquam praesens esset. Et iuxta
eum aedificauit Huzziel filius Charh'ia aurifex, & iuxta eum a-
edificauit Chanan'ia filius Raccachim: & dimiserūt Ierusalem vsq;
que ad murum latum. Dictio interpretata dimiserūt, sonat ad-
iuuerunt. Et iuxta eos aedificauit R epha'ia filius Chur, princeps
vici Ierusalem. Iuxta Hebræum habetur, princeps media regio-
nis Ierusalem. Simile quid saepe in hoc capitulo repetitur, &
bis de Ierusalem. & significatur princeps medij territorij Ier-
usalem: hoc est principalior inter possidentes mediam par-
tem territorij Ierusalem. Et similiter intellige cum dicitur
princeps regionis Mizpæ aut alterius vbis: quia videlicet e-
rat principalior inter possessores illius territorij, sed in ter-
ritorio

NEHEMIAE

itorio Ierusalem erant duæ partes: & ideo duo principes, in aliis autem urbibus vnus princeps inter possessores territorii. Et iuxta eos ædificauit Iedaia filius Charum Aph contra domum suam: & iuxta eum ædificauit Chatus filius Chasabne' ia. Mediam autem partem vici. Iuxta Hebræum habetur. Mensuram secundam ædificauit Malchi' ia filius Charim & Chasub filius Pachath' moab: & turrim furnorum. Insinuatur hinc quod in multis mensuras distinctus erat ædificandus murus: alioquin non diceretur quod mensuram secundam ædificauit &c. qualis autem esset ordo mensurarum (an videlicet secundum longitudinem muri an secundum altitudinem eiusdem) non dicitur: subiunctis tamen quadrat vt de mensura secundum altitudinem sit sermo. Et iuxta eum ædificauit Sallum filius Halloches princeps dimidia regionis Ierusalem: ipse & filia eius.

Portam vallis ædificauit Chanun & habitatores Zanoach, ipsi ædificauerunt eam & statuerunt valuas eius & seras ac veltes eius: & mille cubitos in muro vsque ad portam stercoris. Et portam stercoris ædificauit Malchi' ia filius Rechab, princeps regionis Beth-hacharem: ipse ædificauit eam & statuit valuas eius & seras ac veltes eius. Et portam fontis ædificauit Sallum filius Cholchoxa princeps regionis Mixpa, ipse ædificauit eam & texit eam, & statuit valuas eius & seras ac veltes eius: & murum piscine a Siloe in hortu regis. Iuxta Hebræum habetur. piscine pomarum in hortu regis. Iuxta tamen hæc hodie sunt ignota. & vsque ad gradus descendentes de ciuitate David.

Post eum ædificauit Nechemia filius Asboth. ad differentiam Nehemix ducis scriptoris libri huius. ille enim fuit filius Chachalie: iste autem fuit filius Hazbuc iuxta hebraicam veritatem. princeps dimidia regionis Beth-zur: vsque contra sepulchra David, & vsque ad piscinam que grandi opere constructa est. Iuxta Hebræum habetur. & vsque ad piscinam factam. sed interpretes exposuit. & vsque ad domum fortium. Post eum ædificauerunt Leuitæ Rechum filius Bani: iuxta eum ædificauit Chasab' ia princeps dimidia regionis Cehile in regione sua. Post eum ædificauerunt fratres eorum, Bauuai filius Chenadad: princeps dimidia regionis Cehile. Et ædificauit iuxta eum Hexer filius Iesuah princeps Mixpa mensuram secundam: contra ascensum armorum anguli. Si secundum longitudinem muri distingueretur ordo mensurarum, dendum fuisset mensuram tertiam: quoniam initium secundæ mensuræ ædificatum ab alio fuisse descriptum fuisset prius, sed de mensura

CAPVT IIII.

452

de mensura secundum altitudinem intelligendo, laudantur aliqui quod ædificauerunt muri altitudinem iuxta secundam mensuram, ædificantibus aliis murum iuxta primam duntaxat mensuram. prima enim mensura secundum altitudinem fuit (vt infra subiungitur) paræ altitudinis: studebant enim primum ad cingendum Ierusalem muro licet modico: quo peracto, iterum ædificauerunt ad eleuandum in altitudinem urbis muros. & hæc appellatur mensura secunda: quam aliqui in portione sua fecerunt prima vice. Et sic intellige quoties scribitur in hoc capitulo de aliquibus quod ædificauerunt mensuram secundam.

Post eum ædificauit Baruch filius Zacchai mensuram secundam: ab angulo vsque ad portam domus El'iasib sacerdotis magni. Post eum ædificauit Meremoth filius Uri' ie filii Haccox mensuram secundam: a porta domus El'iasib vsque ad finem domus El'iasib. Et post eum ædificauerunt sacerdotes. vni de capesribus Iarden. Post eos ædificauit Biniamin & Chasub contra domum suam. Post eos ædificauit Hazar' ia filius Mahase' ia filii Hanan' ie iuxta domum suam. Post eum ædificauit Binnui filius Chenadad mensuram secundam: a domo Hazar' ie vsque ad flexuram & vsque ad angulum. Post eum ædificauit Palal filius Vxai contra flexuram & turrim que cminet de domo regis excelsa, qua est ad atrium carceris: post eum Pedas' ia filius Parhoi. Nethinei autem habitabant in Hophel: vsque contra portam aquarum ad orientem, & turrim prominentem. Post eum ædificauerunt Thecobite mensuram secundam: a contra turrim magnam prominentem vsque ad murum Hophel.

Desuper portam equorum ædificauerunt sacerdotes, vnusquisque contra domum suam. Post eos ædificauit Zador filius Immer contra domum suam: & post eum ædificauit Semah' ia filius Sechan' ia custos portæ orientalis. Post eum ædificauit Chanan' ia filius Sele' ie, & Chanun filius Zalaph sextus mensuram secundam: post eum ædificauit Mesullam filius Berech' ie contra gazophylacium suum. Post eum ædificauit Malchi' ia filius aurificis vsque ad domum Nethinaorū & negociatorum: contra portam iudicialem & vsque ad cœnaculum anguli. Et intra cœnaculum anguli ad portam omnium ædificauerunt artifices & negociatores.

CAPVT IIII.

F Actum est autem cum audisset Sanballat quod ædificaremus murum, iratus est valde: & motus nimis. Iuxta heb. habet. & irritatus multum. turbatio enim animi significatur

LIIIIJ instar

inftar irritati. & *Subsannaue* Iehudæos. Et dixit coram fratribus suis & frequentia. Iuxta Heb. habetur. & exerci in Someron. publica enim oblocutio significatur. & dixit. quid Iehudæi imbecilles faciunt? nō dimittent eos gentes? Superfluit gētes. sensus tamen est, nunquid tot nationes in circumitu inimicæ Iudæorum permittent eos ædificare menia Ierusalem? num sacrificabant? Et est sermo de sacrificio solito in consummatione menium, & complebunt in vna die? Iuxta Hebræum habetur. nunquid complebunt hodie? hoc est tam citō vt non possint impediri. nunquid ædificare poterunt. Iuxta heb. habetur. nunquid visificabit lapides de aceruis pulueris. & ipsi combusti sunt? Venuria lapidum ad ædificandum murum tãgitur, in hoc quōd oporteret Iudæos acervos lapidum resolutorum in puluere (quia combusti fuerant quando Ierusalem destructa fuerat) viuificare; hoc est redigere in pristinam lapidū soliditatem ac robur poterunt? Et *Tobi'ia* Hammonites erat apud eum, & dixit. ædificent, si ascenderit vulpes, transiliet. Iuxta Hebræum habetur, yampet murum lapideum eorum. Tam fragilis mūsus iudicatur irridendo vt à vulpe possit frangi.

Et dixit *Nechē'ia*. Hęc verba addidit interpretē pro claritate continuandæ literæ; in hebræo enim absq; hac cōtinatione statim subiūgitur. Audi Elohe noster quōd sumus despectui. Et est proculdubio oratio Nehemiæ, & conuerse opprobrium eorum in caput eorum. Nō est desideriu procedēs ex odio hominum, sed vitorū: supplicat enim pro diuina iustitia ex odio peccatorum. et da eos in despectionē in terra captiuitatis. Deficit eorum. precatur enim vt fiant captiui, & experiantur opprobriari ab aliis. Et ne operias iniquitatē eorū. quo ad pēnā. & peccatū eorum à facie tua non deleatur. quia irriserunt ædificantes. Nō supplicat vt deus nō ignoscat peccatū pœnitentibus, sed vt perseuerantiū peccatū non tegatur impunitate eorum: & similiter quōd non deleatur, quantū ad pēnā. Aedificauimusq; murū, & coniunximus totum murum vsque ad portā dimidiam. Iuxta Hebræū habetur. vsque ad dimidium eius; & fuit cor populo ad faciendū. Duo dicuntur: alterum quōd coniunctus est murus totus, alterum quōd vsq; ad medium eius, vt intelligamus quōd colligatus est totus secundum longitudinem, sed vsque ad dimidium secundum altitudinem. & hoc ædificium fuit prima mensura: & propterea accensum est cor populi ad ædificandum secundam murorum mensuram.

Et

ET fuit cum audisset *Sanballat*, & *Tobi'ia*, & *Harabes*, & *Hamonita* & *Asdodii* quōd obducta esset cicatrix muris Ierusalem. Methaphoricus iste sermo declaratur proprietate verborum, cum subiungitur. quōd cepissent interrupta concludi. Et dicit cepissent, quia primæ tantū mēsuræ interrupta erāt cōclusa & supererat claudere interrupta secundæ mensuræ. irati sunt valde. Et congregati sunt. Iuxta heb. habetur. Et coniuuati omnes ipsi pariter vt venirent ad pugnandū contra Ierusalem. Sententia est clara. & vt molirentur insidias. Iuxta Heb. habet. & ad faciendum ei destructionem. ad funditus destruendum Ierusalem coniuuauerunt. Et orauimus ad Deum nostrum: & posuimus custodes super murum die ac nocte contra eos. Iuxta hebræum habet. super eos die ac nocte à facie eorum. Et est sensus quōd posuerunt in certis locis custodes obseruatores ad defendēdum Ierusalem à facie eorum. Dixit autem *Iehuda*, hoc est Iudæus populus considerans debilitatem suarum virium & magnitudinem ruinae. debilitata est fortitudo portantiū, & humus nimia est. Hebræus habetur. & puluis multus. Et est sermo de illa pulueris specie qua cæmentarii vtuntur miscentes cū calce: magna enim quantitate opus esse significatur. & nos non poterimus ædificare murum. Et dixerunt hostes nostri: nesciāt & nō videāt donec veniamus in mediū eorū & interficiamus eos, & cessare faciamus opus. Et fuit cum venissent Iehudæi qui habitabant iuxta eos: & dixissent nobis decem vicibus ex omnibus locis quibus venerant ad nos, machinationes inimicorum nostrorum, *Tobiæ* & reliquorum. Statui in loco post murum per circumitum. Iuxta hebræum habetur. Statui ab infernis loco post murum in rupibus. Vt inferius dicitur Ierusalem non erat adhuc ædificata quo ad domos nisi paucas & propterea in loco post murum erant alicubi rupes & alicubi loca ima in quibus statuit Nehemias pugnatōres, ita q; nec in rupibus duntaxat, sed etiam in locis inferioribus post murum pugnatōres posuit. Ita quōd sensus literæ est, quōd in loco post murum inchoado ab infimis posuit pugnatōres & in rupibus. populum in ordine. Iuxta hebræū habetur. populum per familias. Modus quo distribuit pugnatōres, patrat. cum gladiis suis, lanceis suis & arcibus suis. Et vidi & surrexi, & dixi ad optimates, & ad magistratus, & ad reliquam partem populi: non timeatis à facie eorum, domini magni, & terribilis mementore. Dictio interpretata domini est nomen adonai. fiducia in summo domino locanda proponitur. & pugnatō

gnate

gnate pro fratribus vestris, filiis vestris & filiabus vestris, vxoribus vestris & domibus vestris.

Et fuit cum audissent inimici nostri quod nunciatum esset nobis, dissipauit deus consilium eorum. Nomen est Elohim. & reuersi sumus omnes ad murum, vnusquisque ad opus suum. Et fuit à die illa, dimidia pars iuuenum eorum. Legendum est, meorum faciebat in opere, & dimidia pars eorum parata erat ad bellum, & lancea, & scuta, & arcus, & lorica. distinguit enim inter suos & domum Iudæ: narrado quod pueri sui distincti erant in partes æquales, ita quod medietas occupabatur in opere & medietas in armis: domus vero Iudæ distincta erat sic quod principes manebant post, & vniuersus populus Iudæ vacabat ædificationi murorum. & propterea corrigenda esset litera & legendum. & principes post omnem domum Iehudæ ædificantes murum. Et hic fiat punctus: nã sic habetur in hebræo. exponendo siquidem locum principum dicitur post omnem domum Iudæ ædificantes murum. Deinde immediatè sequitur, Et portantes onus ac onerantes: vna manu sua faciētes opus, & altera tenētes gladium. Et ædificantium vnusquisque gladio suo erat accinctus super lumbos suos & ædificabant. Describitur enim qualiter omnes erant armati tam portantes onera & onerantes quàm ædificantes, diuersimodè tamen: quia illi habebant arma ad manum, isti autem accincti erant gladio. & clangebant buccina. Iuxta Hebræum habetur, & sonator cornu iuxta me. Non significatur quod ædificantes clangerent buccina, sed quod tubicines erant iuxta eum. Et dixit ad optimates & ad magistratus & ad reliquam partem populi: opus multum & latum est, & nos separati sumus in muro procul vnusquisque ab alio. In loco quo audieritis sonum tubæ, illuc concurrite ad nos: deus noster pugnabit pro nobis. Et nos faciamus opus: & media pars nostrum teneat lanceas. Iuxta Hebræum habetur, & medietas eorum tenens lanceas. Dixerat superius quod armati erant gladiis: describit modo quod media pars eorum habebat etiam lanceas. Quod autè sequitur, ab ascensu auroræ donec egrediantur astra. non significat tempus tenendi lanceas, sed tempus quo operabantur ad fabricam muri. Ita quod ordo literæ est, & nos facientes opus ab ascensu auroræ vique ad exitum stellarum. Per modum autem paræthesis legendum est & media pars eorum tenens læceas. lanceis enim opus erat non minus nocte quàm die: sed in defessus labor ab aurora vsq; ad noctem circa fabricam, & descriptus est & describendus erat.

Etiam tempore illo dixi populo: vnusquisque cum puero suo maneat in medio Ierusalem. Sententia huius mandati est vt nō exiret ex Ierusalem, sed quilibet paterfamilias cum vno saltē iuvene suo maneat in medio (hoc est intra) Ierusalem. hoc enim oportuit ordinari ne multitudine exeunte ad agros, ciuitas absq; defensoribus remaneret. & sunt vobis vices per noctem & diē ad operandum. Iuxta heb. habet, & fuit nobis nox custodia, & dies opus. Et est sensus quod noctē expendebant custodiendo ciuitatem ab hostibus, diem autè operando ad ædificandum murū. Egoq; & fratres mei, & pueri mei, & custodes qui erant post me, nō deponebamus vestimenta nostra: vnusquisq; tantū nudabatur ad baptismum. Græco vocabulo vñs est interpres, cum tamen hebraicè habeatur, ad aquā. Nec significatur lauacrum personæ, sed ablutio camisiæ. nec in textu hebræo habetur exceptiua, sed negatiua, non nos spoliantes vestes nostras: vir camisiam suam ad aquas, negatio enim præposita negat spoliatiōē vestium vsque ad camisiam abluendā aquis: ita quod nec propter abluendum camisiam tēpore solito se exuebat, sed diutius tolerabant.

CAPVT V.

Vit autem clamor populi & vxorum eorum magnus contra fratres suos Iehudæos, Tumultus exortus inter ipsos Iudæos narratur ob penuriā qua opprimebantur pauperes. Et erant qui dicerent: filii nostri & filia nostra multe sunt nimis. Superfluit

nimis. accipiamus pro precio eorum frumentū & comedamus & viuamus. Et erant qui dicerent: agros nostros & vineas nostras & domos nostras opponamus. Iuxta heb. habet, in pignus tradamus, & accipiamus frumentū in fame. Et erant qui diceret, mutuo sumamus pecunias in tributa regis, demusq; agros nostros & vineas nostras. Alii videri filias & filios, alii agros, vineas & domos in pignus dare, alii tributarios agros & vineas ærario regis efficere proponebant: quemadmodum in Aegypto tempore Ioseph, Et nunc sicut carnes fratrum nostrorum sunt carnes nostra, sicut filii eorum sunt filii nostri. Et est vox querula: quod videlicet per hoc quod venerunt ex Babylone in Ierusalem non sunt assecuti libertatem sic quod possint seruate se liberos, sed sunt similes illis qui remanserunt sub regno Persarum serui. hoc enim significant dicendo & nunc carnes nostræ sunt sicut carnes fratrum nostrorum, hoc est Israelitarum qui remanserunt in seruitute: & similiter filii nostri sunt sicut filii illorū.

ecce nos subiugauimus. Iuxta Hebræum habetur. & ecce nos tenentes filios nostros & filias nostras in seruos Rationem primam reddunt similitudinis ex eo quod cogantur ob penuriam dare filios suos & filias suas in seruitutem. & de filiabus nostris sunt seruae nec habemus unde possint redimi. Secundam rationem reddunt, ex eo quod de facto iam sunt aliqua eorum filia in seruitutem redactae nec suppetunt facultates ad redimendum eas. & agros nostros & vineas nostras alij possident. Tertiam reddunt rationem ex eo quod etiam multos agros & multas vineas eorum possident alij.

Et iratus sum valde: cum audissem clamorem eorum & verba ista. Cogitauitque cor meum mecum, & increpauit optimates & magistratus, & dixi eis: vsurastne singuli à fratribus vestris exigunt? Iuxta Hebræum habetur. onus vnusquisque in fratre suo vos onerantes. subaudi estis. Verè enim grauabant fratres iuos onere exactionis: & cum carerent pauperes unde soluerent, tollebat illorum agros, vineas, domos. & congregauit aduersus eos concionem magnam. vt si non mouerentur monitione ipsius, moueretur ob congregatam multitudinem contra eos. & dixi eis: nos vt scitis. Superfluit vt scitis. redemimus fratres nostros Iudaeos qui venditi fuerant gentibus secundum possibilitatem nostram, & vos igitur vendite fratres vestros & ememus eos. Legendum est. & vos vendetis fratres vestros & vendentur nobis redimentibus eos. Et sunt verba increpantis auaritiam diuitum opprimendum pauperes Iudaeos. & legendum est interrogatiue: & est sensus, & vos eritis causa quod vendantur fratres vestri vt nos redimamus illos? & siluerunt, nec inuenerunt quod responderent. Et dixi, non est bona res quam facitis: nunc in timore Dei nostri ambulabit, ne exprobetur nobis à gentibus inimicis nostris? Et etiam ego, fratres mei & pueri mei mutauimus eis pecuniam & frumentum: non repetamus in commune istud, as alienum concedamus quod debetur nobis. Iuxta Hebræum duntaxat habetur. relinquemus quae so onus istud. Reddite quae so eis hodie agros eorum, vineas eorum, oliueta eorum & domos eorum. Ab exemplo proprio inuitat eos ad condonandum debita à pauperibus. quin potius. Superfluunt istae duae dictiones. & centesimam pecuniae & frumenti, vini & olei quam exigere soletis ab eis, date pro illis. Superfluit date pro illis. Et dixerunt, reddemus, & ab eis nihil quaeremus, sicq; faciemus vt loqueri. Vtrique promittunt: & reddere bona immobilia & non exigere centesimam. & vocauit sacerdotes, & adiurauit eos vt facerent

iuxta

iuxta quod dixeram. Hinc apparet auaritia sacerdotum, quorum non legitur responsio liberalis. Insuper sinum meum excussi: & dixi, sic excutiat Deus omnem virum qui non adimpleuerit verbum istud de domo eius & de laboribus eius, & sic sit excussus & vacuus. Dicitio interpretata Deus est nomen Elohim. adiecit enim imprecationem, vt vel sic timerent diuinam ultionem. & dixerunt totus cœtus amen, & laudauerunt dominum, & fecit populus sicut erat dictum. Suspicio executione dictorum attribui populo, ad excludendum aliquos primates qui minus hoc executi sunt.

Etiam à die qua praecepit mihi rex vt essem dux in terra Iehudae ab anno vigesimo vsque ad annum trigessimum secundum Artaxerxis regis (per annos duodecim) ego & fratres mei annonas quae ducibus debebantur non comedimus. Rectè redditur sensus: quauis hebraicè breuissimè habeatur. panem ducis non comedi. sub panis nomine cibum & potum comprehendens. Duces autè primi qui fuerunt ante me grauauerunt populum, & acceperunt ab eis in pane & vino & pecunia quotidie. Iuxta Heb. habetur. postea argenti scilos quadraginta. narratur enim non quod priores duces acceperint simul panem & vinum & pecuniam vt vulgarè dicitio sonat: sed quod acceperunt primum victum in pane & vino, hoc est in rebus comestilibus &c. postea mutata sententia acceperunt non in pane & vino, sed in pecunia. Qui autem fuerint isti duces priores, scriptura non dicit. sed & ministri eorum depressoerunt populum. Quauis hebraicè habeatur. etiam pueri eorum dominati sunt populo. sententia tamen rectè reddita est: eo quod ministros dominati populo, est deprimere populum. ego autem non feci ita propter timorem Dei. Nomen est Elohim: timor enim summi iudicis significatur. & etiam in opere muri huius adificauit, & agrum non emi. Legendum est. non emimus. vt intelligamus quod nec ipse nec sui emerunt agrum alienum, priuado Iudaeos pauperes agris suis ad augendam multitudinem agrorum ad se. & omnes pueri mei congregati erant ibi ad opus. Iehudaei quoque & magistratus (centum & quinquaginta viri) & qui veniebant ad nos de gentibus quae in circuitu nostro sunt in mensa mea erant. Liberalitas principis describitur. Parabatur autè mihi per dies singulos bos vnus, oves sex electae, exceptis volatilibus: & inter dies decem vina diuersa & alia multa tribuebam. Iuxta Hebræum habetur. & intra dies decem in omni vino ad multitudinem. Quid significet omne vinum ad multitudinem, facile intelligitur. quandoquidem significantur multae

multa species vini: non quod aliqua species vini restricta esset ad vnicum haustum singulorum in mensa (vt consuevit maluiticum in primo tantum haustu dari) sed quod qualibet vini species porrigebatur multiplicatis vicibus, vt cuique gratum erat. Verum non tam facile intelligitur quid sibi velit numeratio decem dierum. crediderim ego significari quod vndecimo quoque die inchoare oportebat alias vini cuiusque generis vegetes vt intelligam quod singulis decem diebus bibebatur singulorum generum vini singula dolia quae magnam numerum doliorum magnorum constituebant. *in super & ammonas ducatus mei non quae sui.* Iuxta hebraeum habetur. *& cum hoc panem ducis non quae sui.* & cum tanta liberalitate erga Iudaeos & aduenas, panem mihi debitum ratione ducatus non quae sui: valde enim attenuatus erat populus. Iuxta Hebraeum habetur, quia grauis erat seruitus populo huic. commiseratio enim describitur. Memento mei Deus meus in bonum secundum omnia quae feci populo huic. Quia propter Deum miserebatur populi, supplicat Deo vt gratum sit illi opus eius.

CAPVT VI.

RActum est autem cum audisset Sanballat & Tobias & Gesem Harbites & ceteri inimici nostri quod adificasset murum, & non esset in ipso residua interruptio. tamen prima muri mensura quam in secunda: completa enim scribitur tota muri fabrica. & vsque ad tempus illud valuis non posueram in portis. Miserunt Sanballat & Gesem ad me dicendo, veni & percutiamus fœdus pariter in vitulis in campo vno. Iuxta hebraeum habetur. in Chephirim in campo Ono. Nomina sunt propria locorum. ipsi autem cogitabant facere mihi malum. Et misi ad eos nuncios dicendo: opus grande ego facio & non possum descendere, ne negligatur opus cum venero & descendero ad vos. ideo enim praemisit quod supererat portas munire valuis. Miserunt autem ad me secundum verbum hoc per quatuor vices: & respondi eis iuxta sermonem priorem.

Et misi ad me Sanballat iuxta verbum hoc quinta vice puerum suum: & epistolam apertam in manu eius. ad insinuandum quod scripta in epistola non erant secreta. Scriptum erat in eam genibus auditum est, & Gasinu dicit quod tu, & Iehudai cogitetis rebellare, & propterea edifices murum, & quod leuare te velis super eos in regem. Et etiam quod prophetas posueris qui praedicent de te in Ierusalaim dicendo rex in Iehuda est: auditurus est rex verba haec, nunc igitur

igitur veni vt ineamus consilium pariter. quid tibi agendum est ne haec perueniant ad aures regis & suspectus reddaris. Et misi ad eum dicendo: non est factum secundum verba haec quae tu dicis, de corde enim tuo componis haec. Quia omnes ipsi terrebat nos, cogitantes quod cessarent manus nostra ab opere & quiesceremus: quam ob causam magis confortavi manus meas. Iuxta hebraeum habetur. & nunc robora manum meam. Verba sunt Nehemiae supplicantis Deo in hac machinatione hostium Samaritanorum aduersus eum.

ET ingressus sum domum Semah'ia filij Dela'ia filij Mehetab'el secreto. Iuxta Hebraeum habetur. & ipse clausus erat enim propheta & concluserat seipsum, vt suo claustro inuitaret Nehemiam ad claudendum seipsum: vt non solum verbo, sed facto prophetare videretur, vt veri prophetae saepe verbo & facto prophetauerant. qui ait, tractemus nobiscum in domo Dei. Iuxta Hebraeum habetur. conueniamus ad domum Elohim ad medium templi & claudamus ostia templi, quia venient ad occidendum te, & nocte venient ad occidendum te. Sententia est clara. Et dixi, num quisquam similis mihi fugit? & quis est vt ego qui ingredietur templum & viuet? non ingrediar. Primam rationem attulit ex indignitate fugae: quia ducem fugere ob timorem turpe est. alteram affert quia indignus est vita (quia meretur occidi) dux abscondens se in templo ob timorem. Et intellexi quod Deus non misisset eum. Iuxta Hebraeum habetur. Et cognoui, & ecce non Elohim misit eum. Ab euentu subsecuto cognoui quod non fuit propheta ille missus a deo. non enim verificatum est quod dixit erat propheta: videlicet veturos esse nocte viros vt occiderent Nehemiam. Et huiusmodi notitia ab euentu, significatur in litera dicendo & cognoui, non absolute, sed a demonstrato euentu subiungendo & ecce non eueniente quod dixerat. & tunc subditur res cognita, non Elohim misit eum, sed quasi vaticinans locutus est ad me, & Tobias & Sanballat conduxerant eum. Non veram prophetiam, sed humanum vaticinium locutus fuerat conductus mercede a Samaritanis. Acceperat enim precium vt territus facerem. Deficit, sic facerem sic, hoc est fugerem ad templum. & peccarem. contra rectam rationem agens. & haberent malum quod exprobrarent mihi. Iuxta Hebraeum habetur. & esset eis ad nomen malum, & opprobrent mihi. Ecce quo tendebant: videlicet ad infamiam & opprobrium ipsius Nehemiae. est enim sentius, & esset

esset factum meum eis ad meum nomen malum. Memoro me
Deus meus. Superfluit mei. Tobia & Sanballat iuxta opera eor
rum ista, & etiam Nohad'ia propheta & ceterorum prophetarum
qui terrebant me. Orat non ut Deus memor sit eius: sed ut re
cordetur Samaritanorum ad puniendum eos, ut meretur ta
lia eorum opera, nec Samaritanorum duntaxat, sed etiam No
hadia propheta & aliorum terrentium cum.

Completus est autem murus vigesimo quinto die mensis elul, qui
apud Hebræos sextus dicitur mensis, inchoando annum à so
le in ariete. quinquaginta & duobus diebus. Occurrit hic qua
estio: eo quod Iosephus lib. 11. in calce 5. cap. refert muros Ie
rusalem spatio annorum duodecim fuisse constructos: quo
modo ergo verificatur numerus iste quinquagintaduorum
dierum? Solutio est quod isti quinquaginta duo dies sup
putantur non ab initio aedificationis muri, sed ab initio per
fectionis muri: hoc est à principio quo inceperunt supremam
appondere manum, ponendo valuas in portis murorum. Nam
in principio huius capituli scriptum est quod omnia interrup
ta muri cōclusa fuerāt, sed supererat ponere valuas in por
tis. ab illo ergo tempore quod fuit tēpus perfectionis muri,
supputantur quinquaginta & duo dies. & propterea in litera
non dicitur aedificatum, sed finitum seu perfectum fuisse mu
rum quinquaginta & duobus diebus. Iosephus tamē falsum
manifeste dicit, narrando quod anno vigesimo octavo Arta
xerxis completa sit fabrica muri: quoniam à vigesimo an
no Artaxerxis (quo venit Nehemias, ut scriptura dicit)
vsque ad vigesimo octauum eiusdem non fluxerunt anni
duodecim. Factum est autem cum audissent omnes inimici no
stri ut timerent. Iuxta hebræum habetur. Et fuit cum audie
runt omnes inimici nostri, viderunt omnes gentes quae in circumitu
nostro. auditui enim iungitur visus. & considerent intra semet
ipsos. Iuxta hebræum habetur. & cōciderunt valde in oculis suis.
tanquam confusi & scirent. Iuxta Hebræum habetur. & co
gnouerunt quod ab Elohe nostro factum est opus hoc. quia nō pu
tauerant Iudæorum facultates suppetere ad rātam fabricam.

Sed & in diebus illis multa optimatū Iehudæorū epistola mit
tebantur ad Tobiam: & à Tobia veniebant ad eos. Multi enim
in Iehuda habebant iuramentum eius: quia gener erat Sechan'ia fi
liū Arach, & Iehochanan filius eius acceperat siliam Mesullam filij
Berech'ia. Sed & laudabant eum coram me, & verba mea nuncia
bant

bant ei: & Tobia mittebat epistolam ut terreret me. Narratur pas
siones illatæ Nehemiae à principibus Iudæorum concessede
ratis etiam vinculo affinitatis Samaritanis.

CAPVT VII.

Restquam autem aedificatus est murus & posui valuas:
& ordinaui ianitores & cantores & Leuitas. Precepi
Chanani fratri meo & Chanani'ie principi domus de
Ierusalem. Iuxta Hebræum habetur. principi pala
tium super Ierusalem. Crediderim ego significari palatium olim
regale in monte Sion, qui est supra Ierusalem ita quod est e
tiam intra Ierusalem. ipse enim erat quasi vir verax & timēs Deum
pra multis. Et dixi eis, non aperiatur porta Ierusalem vsque ad ca
lorem solis: cūque adhuc assisterent, clausa porta sunt & oppilate.
Iuxta Hebræum habetur. & donec ipsi stantes, facient claudere
valuas & capient. Primum mandatum fuit de tēpore aperiē
di: hoc autem secundum est de tempore claudendi valuas ci
uitatis, quod videlicet ipsis praesentibus claudantur & capiat
claves. & possit custodes habitatores Ierusalem, vnumquenque
in custodia sua & vnumquenque contra domum suam. Ciuitas au
tem erat lata locis & grandis, & populus paruus in medio eius: &
non erant domus aedificate.

Dedit autem Deus in corde meo, & congregaui optimates &
magistratus & populum ut recenserem eos: & inueni librum
genealogiae eorum qui ascenderāt primum. Hic liber est qui voca
tur primus liber Hezdrae, & quae subiunguntur sunt sumpta
ex cap. secundo primi Hezdrae: & propterea vide exposita
haec ibidem. & inueni scriptum in eo. Isti filij provinciae qui ascen
derunt de captiuitate transmigrationis qua transigrare fecit Ne
bu'chadnezar rex Babel: & reuersi sunt in Ierusalem & in Iehu
da, vniquisque in ciuitate sua. Qui venerunt cū Zerubabel, Iesuah,
Nechem'ia, Hazar'ia, Raham'ia, Nachamani, Mordochai, Bilsan,
Mispereth, Big'uai, Nechū, Bahana: numerus virorū populi Israel.
Filij Par'hos: duo millia centum & septuaginta duo. Filij Sephar'ia:
trecenti & septuaginta duo. Filij Arach, sexcenti & quinquaginta
duo. Filij Pachath moab de filiis Iesuah & Toab: duo millia & o
ctingenti & octodecim. Filij Helai, mille ducenti et quinquaginta qua
tuor. Filij Zattu, octingenti & quadraginta quinque. Filij Zacchai, se
ptingenti & sexaginta. Filij Binnui, sexcenti & quadraginta octo. Fi
lij Bebai, sexcenti & viginti octo. Filij Haz'ghad, duo millia trecenti
& viginti duo. Filij Adonicā, sexcenti et sexaginta septē. Filij Big'uai,
Mmm du

duo millia & sexaginta septē, Filii Hadin, sexcenti & quinquaginta quinque. Filii Ater de Techinē'ia, nonaginta octo. Filii Chasum, trecenti & viginti octo. Filii Bezai, trecenti & vigintiquatuor. Filii Chariph, centū & duodecim. Filii Ghibhō, nonaginta quinque. Viri Beth-lechē et Netophā, centū & octoginta octo. Viri Hanatoth, centū & viginti octo. Filii Beth' haxmaueh, quadraginta duo. Viri Cir' iath se-harim Chephire & Beeroth, septingenti & quadraginta tres. Viri Rama & Ghabah, sexcenti & viginti unus. Viri Michmas, centū & viginti duo. Viri Beth'el & Hai, centū & vigintitres. Viri Nebo al-terius, quinquaginta duo. Filii Helā alterius, mille ducenti & quinquaginta quatuor. Filii Charim, trecenti & viginti. Filii Iericho, trecenti & quadraginta quinque. Filii Lod Chadaid & Ono, septingenti & viginti unus. Filii Senae, tria millia nonagenti & triginta.

Sacerdotes: filii Tedah'ia de domo Iesuah, nonagenti & septuaginta tres. Filii Immer, mille & quinquaginta duo. Filii Paschur, mille ducenti & quadraginta septem. Filii Charim, mille & septēdecim. Leuita: filii Iesuah de Cadmiel de filiis Lehodua, septuaginta quatuor. Cantores: filii Asaph, centum & quadraginta octo. Ianitores filii Sallum, filii Ater, filii Talmon, filii Haac, b, filii Chatia, filii Sobai: centū & triginta octo. Nethinai: filii Licha, filii Chasupha, filii Tababoth. Filii Ceros, filii Sihe, filii Padon. Filii Lebana, filii Chagaba, filii Salmai, filii Chanan, filii Giddel, filii Gachar. Filii Re' aie, filii Rexin, filii Necode. Filii Gaxam, filii Huxze, filii Pasdach, filii Bésai, filii Mehunim, filii Nephusim. Filii Baibuc, filii Chacupha, filii Charchur. Filii Baxlith, filii Mechide, filii Charfe. Filii Barcos, filii Sistra, filii Thamach. Filii Nextach, filii Catipha. Filii seruorū Selomonū: filii Sotai, filii Sophereth, filii Peride, filii Labale, filii Darcon, filii Giddel. Filii Sepha'ie filii Chatti, filii Pochereth de Zeba' iim, filii Amon. Omnes Nethinai & filii seruorum Selomonū: trecenti & nonaginta duo.

Et isti ascendentes de Thel' melach Chel' iath' sa, Cherub Addan & Immer: & non potuerunt indicare domum patrum suorum & semen suum an ex Israel essent. Filii Dela'ie filii Tob'ia, filii Neode: sexcenti & quadraginta duo. Et de sacerdotibus, filii Chabā'ie, filii Haccox: filii Barxillai qui accepit de filiabus Barxillai Gilhaditū uxorem, & vocatus est nomen eorum. Isti quaserunt scripturā genealogia sua & nō inuenerunt: & eiecti sunt à sacerdotio. Et dixit Thir'atha eis ut non comederent de sancto sanctorum, donec surgeret sacerdos in Vrim & Thummim.

Tota congregatio quasi vir unus: quadraginta duo millia, trecenti

& sexaginta. Præter seruos & ancillas eorum, qui erant septem millia trecenti & triginta septem: & eis erant cantores & cantatrices ducenti & quadraginta quinque. Equi eorum septingenti & triginta sex: muli eorum ducenti & quadraginta quinque. Cameli quadringenti & triginta quinque: asini sex millia, septingenti & viginti. Hucusque refertur quid in commentario scriptum fuerit, & in Nehemia historia textitur: Hæc clausula nescio à quo adiecta est & inserta textui.

Nonnulli autem de principibus familiarum dederunt in opus. Similia sunt hæc illis quæ apud Hezdræ habentur, nō tamen sunt eadem quia ibi de opere fabricæ templi, hic de opere fabricæ muri ciuitatis & opportunis ad tēpli cultum est sermo: ibi nō erant Nehemias & Hezdræ præsentēs, hic autem erāt ambo præsentēs. Thir'atha dedit in thesaurum auri drachmas mille, mallonia quinquaginta, tunicas sacerdotales quingentas & triginta. Iste Thir'atha est ipse Nehemias: ut in sequenti capitulo dicitur. Et de principibus familiarum dederunt in thesaurum operis, auri drachmas viginti millia: & argenti minas duo millia & ducentas. Et dedit reliquus populus, auri drachmas viginti millia, & argenti minas duo millia: & tunicas sacerdotales sexaginta septem. Aequalis summa scribitur apud Hezdræ quo ad aurum: eo quod hic tres summæ fiunt: videlicet vna drachmarum mille, altera viginti millium, & tertia viginti milliū. illic autem vna fit summa omnium quadraginta millia & mille. Circa argenti verò pondus illic vnica summa fit quinque millia minarum: hic autem duæ summæ ascendentes ad quatuor millia & ducentas minas. sed tunicarū sacerdotaliū longe maior numerus oblati hic scribitur. Habitauerunt autem sacerdotes & Leuita & ianitores & cantores & de populo & Nethinai & totus Israel in ciuitatibus suis.

CAPVT VIII.

Amq; venerat. Iuxta Hebræum habetur. Et attigit mensis septimus. Quo anno fuerint gesta hæc nescitur. Scenophegia sub Hezdra & Nechemia.

Non habentur hæc in Hebræo: sed addita sunt, veritatem tamen continent. & filii Israel erant in ciuitatibus suis. Congregatusque est totus populus tanquam vir vnus ad plateam quæ est ante portam aquarum. Locus in specie describitur. & dixerunt Hexra scribe ut afferret librum legis Mosi quam præcepit dominus Israeli. Ecce præsentia Hezdræ.

Et attulit Hexra sacerdos legem coram cōgregatione virorum & mulierum cunctisque qui poterāt intelligere. Iuxta Hebræum habetur. & omnis intellectōri. vt perpendamus in illo coetu fuisse non solum vulgus promiscuū, sed etiam omnes literatos, qui intellectōres vocantur, in prima die mensis septimi. Et legit in eo in platea quæ erat ante portam aquarum à mane vsque ad mediam diem in conspectu virorum & mulierum & sapientium. Eadem dictio est quæ interpretata est intellectōres. & aures totius populi erant ad librum legis. Stetit autem Hexra scriba super suggestum ligneum quod fecerat ad loquendum: & steterunt iuxta eum Matthith'ia & Semah, & Hanania, & Vri'ia, & Chilc'ia, & Mahase'ia ad dexteram eius, & ad sinistram eius Peda'ia & Misael, & Malchi'ia, & Chasum, & Chasbedana, Zechar'ia, Mesullem. Et aperuit Hexra librum coram toto populo, quia supra totum populum eminebat: & cum aperuisset, stetit totus populus. Et benedixit Hexra domino Deo voce magna. Iuxta Hebræum habetur. Jehouah Elohim magnus. Verba sunt Hezdræ, profitentis quoddam Iehouah (hoc est qui dat esse rebus omnibus) ipse est Elohim (hoc est iudex) magnus. & respondit rex populus. ad prædictam professionem. amen amen eleuando manus suas, & incuruati sunt & adorauerunt dominum facie in terram.

Porro Iesuah & Bani & Serob'ia, Iamin, Haccub, Sabbethai, Hodi'ia, Mahase'ia, Celita, Haxar'ia, Toxabad, Chanan, Pelai'ia, & Leuita silentium faciebant in populo ad audiendam legem. Iuxta Hebræum habetur. facientes intelligere populum legem. Et verè non aliter faciebant intelligere quàm superintendendo vt populus cum silentio attenderet iis quæ legebat Hezdras, populus autem stabat in loco suo. Et legerunt in libro legis Dei. Nomen est Elohim legislatoris. distinctè & apertè ad intelligendū. Iuxta Hebræum habetur. declarato: & appositio intellectus. Et est sensus quod legerūt in libro declarato cum appositione intellectus: hoc est quod nō solū legebatur distinctè proferendo cū debitis pūctis. sed etiā vbi opus erat declarādo sensum, & veram sententiā verūq; intellectu sententiā apponēdo: hoc enim faciebat Hezdras. & propterea subiūgitur. & intellexerūt cū legeretur. Fructus doctrinæ significatur. Dixit autem Nechem'ia, ipse est Thirsatha. Hinc clarè habetur qd Thirsathē nomine significatur Nehemias. Aiunt autem Thirsatham esse dictionē Chaldaicā, & esse nomen proprium: ac per hoc qui vocabatur hebraicè Nechemia, vocabatur Chaldaico nomi-

ne

ne Thirsatha. & Hexra sacerdos scriba & Leuita interpretantes populo. Iuxta Hebræum habetur. facientes intelligere populum. ad differentiā aliorum Leuitarū quibus nō erat impositum hoc officium. totū populo: dies sanctificatus est domino Deo nostro. Parui refert quoddam Hebraicè habetur. dies sanctus ipse Iehouah Eloha vestro. hoc est mūdus & dicatus summo Deo est. nolite lugere & nolite flere. Valde amicū fuit interpreti verbum nolo: vt pote adiectum millies sacre scripturæ vbi non habetur. nā & hic legendum est. ne lugete & ne flere. Quæadmodum enim indecēs est in die dicato terreno regi lugere & flere publicè, ita ex hoc quoddam dies ille dicatus erat summo deo, mūdus debebat esse à publico luctu & fletu. fletu enim totus populus cum audiret verba legis. Et dixit eis. Nehemias dux. ite comedite pinguia & bibite dulcia & mittite partes iis qui non preparauerunt sibi, quia sanctus dies domino nostro est: & non contristamini, quia gaudium domini est fortitudo vestra. Quia luctus & fletus populi non vanus nec mundanus erat, sed ad honorem Dei, agnoscente populo delicta propria, ideo ratio subiūgitur non lugere quia placet Deo fortitudo populi, quæ deprimebatur luctu & fletu: & propterea monentur vt epulentur tanquam in die solenni, & communicent aliis qui non parauerunt sibi epulas. Leuita autem silentium faciebant in toto populo dicendo: tacete. luctus enim resonās perseuerabat. quia dies sanctus est, & nolite dolere. Abiit itaque totus populus vt comederet & biberet & vt mitteret partes & vt faceret latitiā magnā: quia intellexerunt verba quæ docuerat eos.

ET in die secundo. eiusdem mensis septimi. congregati sunt principes familiarum totius populi, sacerdotes & Leuita ad Hexram scribam, vt interpretaretur eis verba legis. Et innuerunt scriptum in lege, quod præcepit dominus in manu Moysi vt habitent filij Israel in tabernaculis in die solenni. Iuxta Hebræum habetur. in festiuitate. non enim vnus dies erat, sed vna erat festiuitas tabernaculorum. in mense septimo. Et vt prædicet & diuulgent vocem. Iuxta Hebræum habetur. Et qui facient audire & facient transire vocem. Et est sermo mutilus: subauditur enim prouiderunt. Et est sensus quod ordinauerunt aliquos qui facient audire &c. in omnibus ciuitatibus eorum & in Ierusalaim dicendo, egredimini in montem & afferte frondes oliuæ & frondes ligni olei & frondes myrti & frondes palmarum & frondes ligni nemorosi: ad faciendum tabernacula sicut scriptum est. Et

Mmm iij egredi

egressi sunt populus, & attulerunt & fecerunt sibi tabernacula v-
nusquisque in domate suo. Iuxta Hebræum habetur. super te-
stum suum. habent enim ibi domus suprema tecta pavimen-
tata sub diuo. & in atris suis & in atris domus Dei. Nomen est
Elohim. & in platea porta aquarū & in platea porte Ephraim.
Fecerunt ergo totus cænis qui redierant de captiuitate tabernacula
& habitauerunt in tabernaculis, non enim fecerant à diebus Iesuah
filii Nun talia. Legendum est. sic filii Israel vsque in diem il-
lum. Occurrit hic quæstio, tum quia tempore Salomonis ce-
lebrata est solennitas tabernaculorum: vt patet 3. Reg. 8. & 2.
Paralipomenon 7. tum quia tempore Zorobabel ante fun-
datum templum fecerunt festum tabernaculorum: vt scribi-
tur 1. Hezdræ cap. 1. quomodo ergo verificatur quòd à tem-
pore Iosua vsque in diem illum non fecerint sic filij Israel.

Solutio est quòd litera non dicit festum tabernaculorum
omissum fuisse à tempore Iosua vsque tunc, sed dicit non fe-
cisse sic filios Israel à tempore Iosua vsque tunc. modus ergo si-
milis negatur. In quo autè consistit iste modus, tantū ex li-
tera colligitur consistit in duobus. alterū est quòd etiā super
recta fecerunt hoc festū: hoc enim nusquam aliàs legitur fa-
ctum, alterū est quòd quotidie cum gaudio diuinæ lectionis
hoc festum celebrarūt: quod etiā nusquam aliàs factū legitur.
Fit autè mētio dierū Iosua, nō quòd tempore Iosua fuerit fe-
stum hoc celebratū sic: sed ad significandū quòd à tempore quo
ingressus est Israel in terrā promissionis duce Iosua non est
factū sic, & fuit letitia magna valde. Legit autem Hexa in libro
legis per singulos dies à die primo vsque ad diem nouissimum: & fe-
cerunt solennitatem septem diebus, & in die octauo collectam iuxta
ritum. Dictio hebraica nō significat collectam, sed potius fre-
quentiā à constrictione nominatā: & est illamet quæ scribi-
tur Leui. 23. vbi decernitur festum huius octauæ diei. cōcur-
sus enim frequēs tanquā certatim offerentiū, constringendo
se inuicem fieri solet: & propterea dies octauus appellatus est
constrictionis seu frequentia.

CAP. IX.

IN die autem vigesimoquarto. An hoc fuerit illo co-
dem anno, nō est certum: nam cum subiungitur,
mensis huius, potest per pronomen demonstrari
vel illemet mensis illius anni vel mensis septi-
mus: sed parui refert vtrum verum fuerit. conuenerunt filij Is-
rael in ieiunio & iaccis. Transacto tempore festiuitatis quæ
termina-

terminabatur die vigesima secunda mensis septimi (quam fe-
stiuitatem non oportebat facere in Ierusalem, sed vbique li-
cité fiebat) conuenerunt die vigesima quarta cum signis pœ-
nitentiæ: conuenerunt autem (vt præsentia Leuitatum in suo
loco insinuat) in Ierusalem. & humis. Iuxta heb. habetur. &
terra super eos. ne quis terram aquarū mixtā intelligeret: puluis
enim terræ loco cineris super eos erat. Et separatum est semen Is-
rael. Hinc apparet quòd vsque ad tempus Nehemiæ nō præ-
ualuit Hezdras ad separandum Israhelitas ab extraneis, ab omni
filio alienigena. Parui refert quòd hebraicè habet. ab omnibus
filiis alienigenis. Et quia non dicitur quod separati sunt filii Israel
ab vxoribus alienigenis, nec dicitur quòd eiecerūt filios quos
genuerunt ex alienigenis vxoribus, separatio ista sic in gene-
re descripta (videlicet ab omnibus filiis alienigenis) ambiguū
relinquit intellectum, certum tamen est quòd separati sunt à
coniugiis contrahendis cum alienigenis: & propterea signi-
ficanter dicitur separatum esse semen Israhelitarum ab alieni-
genis. Semen enim ad futuram spectat generationem: & pro-
pterea separatio hæc est à contrahendis cōnubiis cū alieni-
genis. Et eadem ratione à contractis cum alienigenis conu-
biis, si tamen adhuc alienigenæ quo ad cultum Dei vxores
essent: alioquin non verificaretur quòd semen filiorum Is-
rael fuit separatum ab omnibus filiis alienigenis: & hoc suf-
ficit ad verificationem literæ. & steterunt, & confessi sunt pec-
cata sua & iniquitates patrum suorum.

Et consurrexerunt ad standum. Iuxta Heb. habetur. Et surrexe-
runt super locum suum. prius enim confitentes & lugentes ge-
nuxflexi vel prostrati erant: & postea surrexerunt super locum
suum. & legerūt in libro legis Dei sui quater in die. Iuxta Heb. nō
habetur. quarta diei. Et est sensus quòd quarta parte diei vaca-
bant lectioni legis. & quater in nocte consuebantur & adorabant
dominum Deum suum. Iuxta Hebræum habetur. & quarta cō-
fidentes & adorantes Iehouah Elohe suum, hoc est & altera quar-
ta diei vagabant confessioni peccatorum & adorationi sum-
mi Dei. Crediderim ego has quartas diei non fuisse conti-
guas, sed alteram mane, alteram vespere: reliquum autem
diei occupabatur in aliis. Surrexerunt autem super gradum Le-
uitarum. Locus cælior decretus Leuitis significatur. Ie-
suah, & Bani, Cadmiel, Seban'ia, Banni, Sered'ia, Bani, Chenani:
& clamauerunt voce magna ad dominū Deum suum. Et dixerunt